

“Haver nascut en una família plena de polítics va ser una sort”

Amb motiu de la mort de Víctor Torres, membre històric d'ERC, EL TEMPS reproduceix una entrevista publicada el març del 2006, en el 75è aniversari de la fundació d'aquest partit. Torres (Lleida, 1915-2011) era fill d'un dels fundadors i fou secretari de la Presidència de la Generalitat a l'exili.

JORDI PLAY / ARXIU

Com va influir en vostè el fet que el seu pare, Humbert Torres, fos alcalde de Lleida, diputat a les Corts i també al Parlament de Catalunya?

—Haver nascut en una família plena de polítics va ser una sort. El meu pare em va inscriure a les Joventuts Republicanes de Lleida en una època, al final de la dictadura de Primo de Rivera, en què no es podia parlar gaire de política. Per tant, jo estava immers dins un ambient de republicanisme i catalanisme.

—Vostè, acompanyant el seu pare a Madrid el 1932, va conèixer els diputats catalans. Què caracteritzava els polítics en aquella època?

—En aquella època la política era una vocació, no un ofici com ara. A més, tenia un pòsit ideològic més consistent. Els discursos i els oradors eren extraordinaris. Els polítics catalans que van anar com a diputats a Madrid —Companys, Lluhí, Carner, Pi i Sunyer...— eren brillants, però al davant també tenien una oposició brillant. Recordo, per exemple, l'extraordinari discurs que va fer Azaña defensant l'Estatut del 1932. Hi havia una altura en les intervencions que ara no existeix, ni a la dreta ni a l'esquerra.

—Els casals republicans de comarques van tenir una importància decisiva en la fundació d'ERC. Quin va ser el paper d'Humbert Torres?

—Ja l'any 1930 el meu pare va fer una conferència titulada “El pacte de les esquerres”, que va ser un prelude de la ideologia que havia de presidir l'acte de fundació d'ERC, basada en el republicanisme, el nacionalisme i la política d'esquerres.

—Com va aconseguir ERC aglutinar corrents ideològics tan diversos en la conferència fundacional, celebrada a Sants del 17 al 19 de març del 1931?

—Va ser molt complicat. ERC va tenir una gran dificultat per a elaborar una llista de regidors, no tenien gent suficient.

—Per què van triar Macià com a líder indiscutible?

—Macià tenia un gran prestigi, sobretot aquí a Lleida. Ja quan era diputat per les Borges Blanques era un ídol a la comarca de les Garrigues, una cosa que irradiava cap a tot Catalunya. Les seves intervencions al Congrés de Diputats anteriors a la dictadura feien molt soroll. A més, tothom va saber què feia Macià

a l'exili: el seu judici a París pel complot de Prats de Molló i la redacció de la Constitució catalana de l'Havana van fer que tornés a Catalunya convertit en una llegenda.

—Com és possible que un partit creat tres setmanes abans guanyés les eleccions municipals del 12 d'abril del 1931 d'una manera tan aclaparadora?

—Macià va ser l'estendard, tot i que la victòria d'ERC va ser un miracle. Encara avui dia ningú no ho pot explicar. Abans de les eleccions, ERC era un partit del tot desconegut. Es va presentar a veure què passava i va obtenir la majoria. Per a mi va ser fantàstic que en unes eleccions municipals es pogués posar fi a una monarquia secular. La gent estava farta de moltes coses: de la monarquia borbònica, de la guerra del Marroc, de Primo de Rivera... Hi havia un pòsit antimonàrquic i anticlerical molt fort.

—Vostè era dels que cridaven “Visca Macià, mori Cambó”?

—No. A mi no m'agradava aquest crit. Cambó era el contrapunt de Macià; no era dels meus però tenia una gran categoria política i mereixia un respecte. Macià agradava molt a la gent. No sabia parlar bé en públic, però els seus ulls parlaven per ell.

—El discurs de l'ERC dels anys trenta era populista i demagog?

—Una mica populista, sí que ho era, tot partit majoritari ho és, però no demagog. El discurs d'ERC estava molt centrat en la qüestió catalana. L'ideari de Macià, que també és el meu, era: Catalunya políticament lliure, socialment justa, econòmicament pròspera i espiritualment gloriosa.

—De quina manera ERC va aconseguir consolidar-se i esdevenir el partit hegemònic?

—ERC va agafar una extensió i una profunditat insospitades perquè va recollir un estat d'opinió latent des de feia temps. El problema, però, és que no tenia gent per ocupar els càrrecs. Per això Macià va fer una crida a la gent afí perquè ingressessin al partit. Molta gent de prestigi ho va fer i va ajudar a fer créixer l'aparell.

—Què va significar per a vostè la mort de Macià, el desembre del 1933?

—Va ser un desastre. Ningú no s'ho esperava. El meu pare, que era metge, va ser cridat per anar a consulta i el

JORDI PLAY / ARXIU

va visitar. Va tornar trastornat. La mort de Macià va ser una cosa molt ràpida i una pèrdua tremenda. Vaig escoltar la retransmissió de l'enterrament per ràdio i va ser impressionant.

—És cert que el seu pare, Humbert Torres, va renunciar a ser candidat a substituir Macià si es presentava Companys?

—En morir Macià va sorgir el problema de la successió. Companys no reunia l'adhesió de tothom; era una persona molt temperamental. Era simpàtic, però a vegades sorprenia la gent. Dins el partit hi havia qui no el veia amb gaire entusiasme. Viladiu, un diputat de Lleida, va ser una de les persones que va proposar la candidatura d'Humbert Torres. Però el meu pare no va voler, va dir que era millor Companys.

—Si hagués acceptat i la història hagués seguit el mateix curs, el seu pare hauria estat afusellat...

—L'afusellament de Companys pels franquistes és la cosa més vil que s'ha fet mai contra Catalunya. Això no es pot perdonar.

—Vostè comparteix el parer dels historiadors que diuen que l'afusellament li va perdonar els errors?

“La mort de Macià fou una pèrdua tremenda”

—A l'inici de la guerra, Companys es va trobar desbordat. Aquí a Lleida, el meu pare no va poder sortir al carrer en tot l'estiu del 1936 per culpa de les amenaces dels anarquistes. Qui era el valent que s'hi podia oposar? El president Companys va fer el que va poder, va fer govern amb aquella gent i es va proposar trampejar la situació. De totes maneres, als anarquistes se'ls ha d'agrair que paressin el cop dels militars.

—Després, el 1940, Josep Irla va substituir Companys...

—Irla va ser un home molt valent acceptant de ser president de la Generalitat a l'exili en un moment en què França estava ocupada pels nazis. No va dubtar ni un moment i va dir el “Ja sóc aquí” molt abans que Tarradellas. Irla hauria de tenir un monument en cada poblé.

—Aleshores, vostè va ser nomenat secretari de la Presidència. Com era Irla com a polític i com a persona?

—Era un home amb molt sentit comú, dialogant, tolerant i bona persona. Amb ell hi vaig tenir una relació cordial durant set anys. En aquella època la Generalitat va fer el que va poder, però no hi havia diners.

—Vostè va veure amb bons ulls que Tarradellas ocupés la presidència de la Generalitat el 1954?

—Va arribar un moment que la salut de Josep Irla no li permetia seguir. Tarradellas era un home a qui no li agradava que li portessin la contrària i per això molta gent no el tolerava, deien que era molt autoritari. Però Tarradellas era un home molt foguejat i sabia escoltar.

—Com és possible que el mateix dia de la revolta militar del juliol del 1936, Tarradellas, que havia deixat el partit uns mesos abans barallat amb Companys, fes les paus amb ell i esdevingués l'home fort d'ERC?

—Tarradellas es va presentar a Companys i li va dir que venia a posar-se a les seves ordres. En aquell moment, a les portes de la guerra, Companys necessitava gent com ell. Tarradellas va tenir molt coratge, va impulsar les indústries de guerra i es va encarar amb les col·lectivitzacions. Companys es va adonar que tenia en Tarradellas un aliat indispensable.

—Per què Tarradellas es va distanciar d'ERC en ser nomenat president el 1954 i durant la transició?

—Tarradellas va fer una cosa que els dos presidents de la Generalitat que han vingut després d'ell no han fet. Va exercir de president únicament i exclusiva, sense fer cap concessió a ERC. Quan va tornar a Catalunya no va ajudar el partit en res, només amb algun consell. Fins i tot ens criticava públicament. Potser per això avui dia Tarradellas té pocs seguidors dins ERC.

—**I potser per això ERC no va recuperar l'hegemonia dins el catalanisme que havia tingut als anys trenta, quan va arribar la transició...**

—El pitjor de tot és que Martín Villa ens va negar la legalització. Oficialment no existíem. Abans van legalitzar el PCE de Carrillo. Martín Villa ens volia obligar a suprimir el mot “republicà” de les sigles. Molta gent, en veure que ERC no existia oficialment, va marxar cap a altres partits.

—**Un altre problema va ser que ERC representava el passat i Pujol era l'aire fresc dins el catalanisme, no?**

—La gent ens identificava amb l'ERC de la guerra civil. Èrem el partit de la guerra i això va ser un fort handicap.

També cal tenir en compte que milers de seguidors d'ERC van morir a la guerra.

—**Quines diferències hi ha entre l'ERC dels anys trenta i la que presideix ara Carod-Rovira?**

—Les diferències són grans, però Catalunya tampoc no és igual que als anys trenta. ERC va triomfar pel miracle de l'abril del 1931, però ara té més de vint anys d'actuació política en primera línia, tot i que ha hagut de demostrar la seva vitalitat en unes condicions adverses.

Xevi Camprubí

Víctor Torres, fermesa i vitalitat

Entre el 1915 i el 2011 s'estén la biografia del lleidatà Víctor Torres. Humbert Torres, el seu pare, era metge, polític destacat, alcalde de Lleida, i més tard col·laborador immediat del president Irla a l'exili. El germà gran de Víctor, Màrius, arribà a exercir també de metge abans d'emmalaltir i, des del dolor i l'exili interior, esdevenir un dels nostres grans poetes.

El seu oncle Alfred Pereña, conseller de la Mancomunitat, des de la Diputació de Lleida féu molt pel creixement cultural i l'avenç social dels lleidatans. Pereña i Humbert Torres eren cunyats. Ingressats els primers anys del segle XX a Joventut Republicana, foren elements decisius en la catalanització de l'Esquerra. Joventut Republicana s'adheria el 1931 a Esquerra Republicana. En Víctor acaba la carrera de dret a la Universitat de Barcelona el 1935.

La revolta militar i la guerra civil ho trasbalsa tot: el germà Màrius resta internat al sanatori, en Víctor va al front, voluntari de la columna Macià-Companys, més tard arriba a comissari polític, i encara intervé en algun acte del partit.

El 1939 la família, deixant en Màrius a Puig d'Olena, emigra a França. La residència per molts anys serà Montpeller, on conviuran amb els Rovira i Virgili i més. En Víctor ha de treballar en feines manuals, veremador, transportista, envernissador... Tothom fa el que pot, els ajuts d'organismes de suport als exiliats no són suficients per a mantenir-los.

Escriptor

Víctor Torres haurà de passar vora quaranta anys a França. Allí es casa amb Raymonda Sallé el 1941. Tenen tres fills. Després de l'afusellament de Lluís Companys, el president Irla creà una secretaria general de la Presidència, que mantingué un mínim esquelet de Generalitat, de la qual s'encarregà Víctor Torres el 1948, a París. També va col·laborar a *La Humanitat*, que publicava Esquerra Republicana. En tornant a Montpeller, el 1956, li encarreguen la responsabilitat d'una companyia d'assegurances, i refà econòmicament la seva vida. Ha rebut, però, cops molt adversos: quan es morí el seu germà, el 1942, ningú de la família no pogué venir a enterrar-lo; tampoc quan es morí el seu pare, que havia retornat a Barcelona el 1952 i es va morir el 1955. A Víctor Torres les autoritats franquistes li prometen passaport per a anar a l'enterrament... però no li garanteixen que pugui tornar a França. Tampoc no pot enterrar el seu pare, doncs, per la crueltat del règim.. Els darrers temps de la seva estada en terres franceses

col·laborà particularment amb Josep Tarradellas.

La darrera etapa de la vida de Víctor Torres comença el 1978, ja a Lleida. És diputat al Parlament català, portaveu del grup, i senador a Madrid en dues ocasions.

A Lleida col·laborà a la premsa i recollí una seguida d'articles i discursos al volum *A favor de la llibertat*, títol molt propi. Més tard publicà unes memòries polítiques i familiars. Va rebre la Medalla d'Or de la Ciutat de Lleida, la Creu de Sant Jordi de la Generalitat, i va veure la creació del premi Màrius Torres de poesia. Finalment, el 2010 se celebrà el centenari de Màrius Torres, els actes del qual aquest seu germà nonagenari visqué amb intensitat i agraïment.

Havia estat fins fa pocs anys un caminador infatigable, un enamorat de la natura. La natura li refrescava l'ànima, li renovava la generositat. Quan es va morir Franco ho celebrà amb un homeatge a la vida: va plantar una olivera, signe de pau, de compromís amb les arrels.

S'ha mort feliç de tot allò que va viure, i de tot allò que va donar. Fidelíssim als seus signes, enèrgic i estricte complidor del deure, la seva figura imponent i alhora cordial es feia present en les evocacions que el fill, el nebot i els amics van fer al tanatori de Lleida el 21 de juny, al temps de la falç al puny, el dia que l'estiu encès de Ponent trucava a la porta.